

**НАУКОВО-ТЕХНІЧНА
РЕВОЛЮЦІЯ НА ЗЛАМІ ХІХ ТА
ХХ СТ. ЗМІНИ У ВИГЛЯДІ МІСТ
І СІЛ. ОДЯГ. ЕМАНСИПАЦІЯ.**

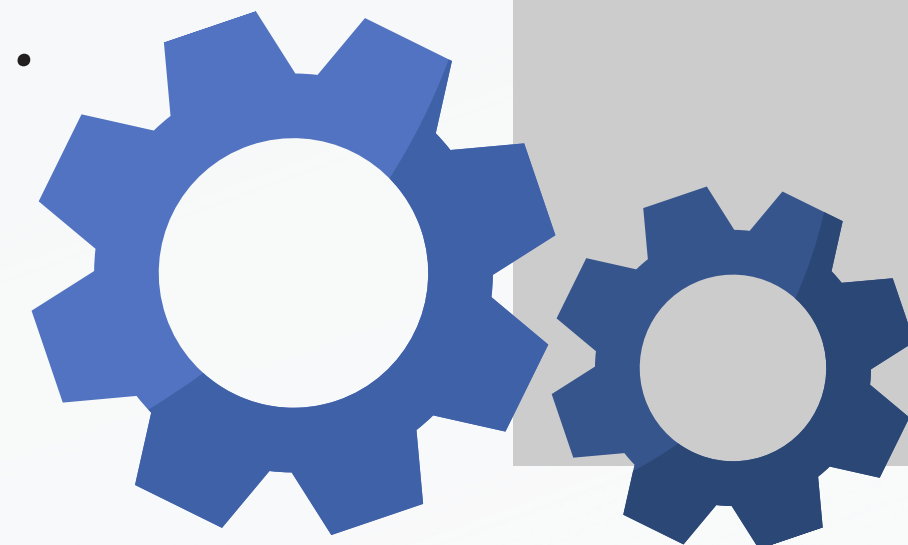
ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ, 9 КЛАС

НАУКОВО-ТЕХНІЧНА РЕВОЛЮЦІЯ

Науково-технічна революція (НТР) – докорінне якісне перетворення продуктивних сил на основі прискореного розвитку науки і техніки та перетворення науки на безпосередню продуктивну силу.

В останній третині ХІХ ст. в передових країнах Європи і США завершується друга науково-технічна революція.

В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

- почали широко застосовувати мінеральні добрива та нові аграрні технології, використовуватися сільськогосподарські машини
- підвищилась продуктивність праці, збільшилось забезпечення сировиною промислового виробництва, розширено постачання продовольства для міського населення.

ОСНОВНІ ЗМІНИ

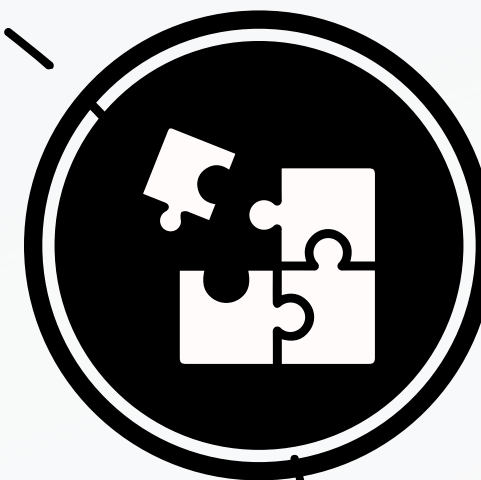
В ЕНЕРГЕТИЦІ

- перехід на рідке паливо та електрику

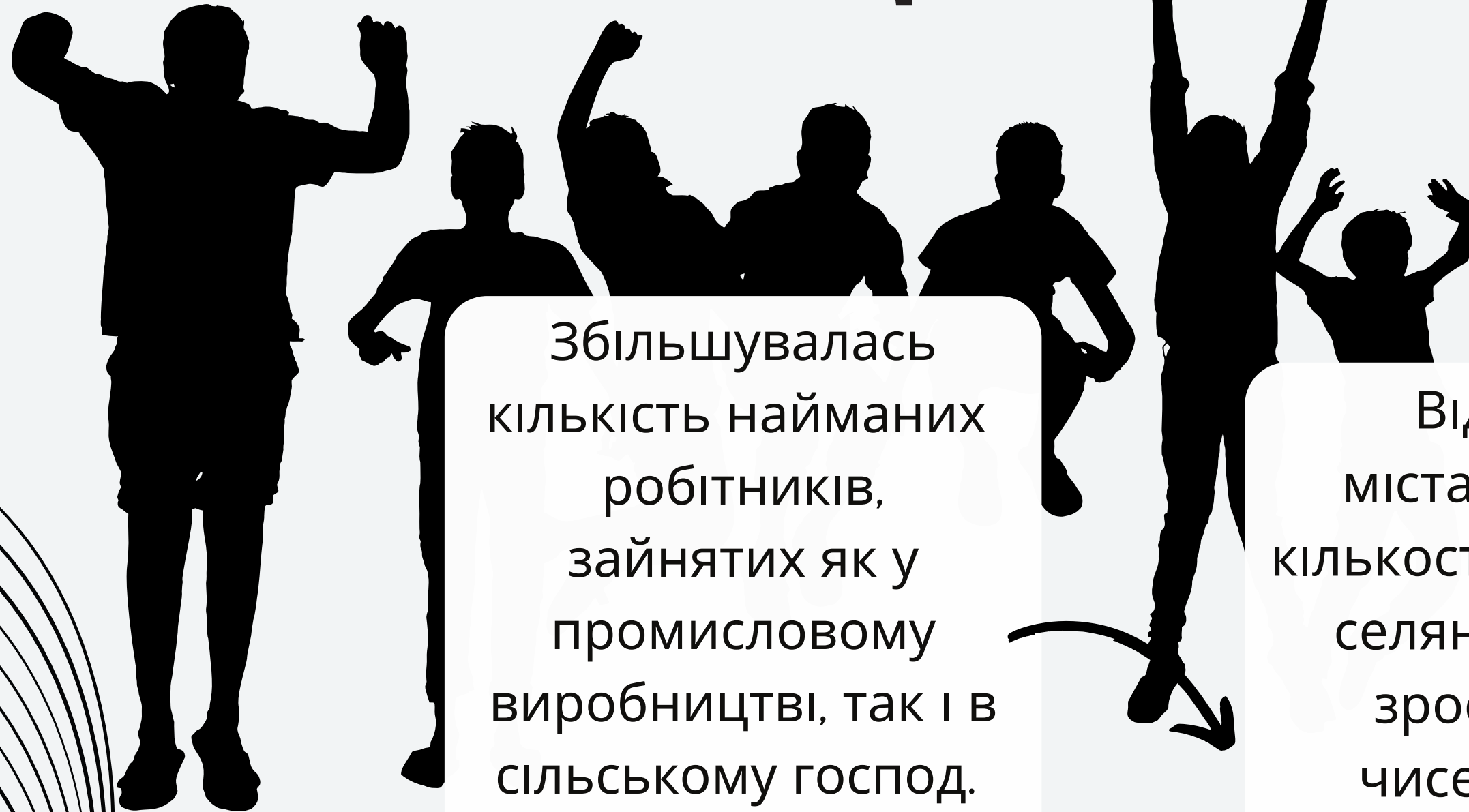

У ВІЙСЬКОВО- СТРАТЕГІЧНІЙ СФЕРІ

- поява нових видів стрілецького озброєння та артилерії;
- поява військової авіації та танків;
- створення потужних військово-морських флотів;
- створення нових видів вибухових речовин та отруйних газів;
- використання у військових цілях засобів радіозв'язку.

ЗМІНИ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

Збільшувалась кількість найманих робітників, зайнятих як у промисловому виробництві, так і в сільському господарстві.

Відтік у міста великої кількості колишніх селян сприяв зростанню чисельності робітничого класу.

Унаслідок впровадження соціального законодавства у провідних державах світу, усвідомленого піклування підприємців про збереження кадрових працівників поступово підвищився рівень життя кваліфікованих робітників, зріс ступінь їх соціального забезпечення.

Формувався «середній клас», до якого входили службовці, інтелігенція, професійні військові. Одночасно скорочується частка спадкової аристократії, хоча вона продовжувала зберігати важливі позиції в системі урядування й державної бюрократії (чиновники та службовці державного апарату).

ЗМІНИ У ВИГЛЯДІ МІСТ

У XIX ст. розпочався процес урбанізації, що стало характерною ознакою індустріальної доби. Унаслідок урбанізації суттєво змінювався вигляд великих міст: будинки ставали вищими, вулиці прямішими й ширшими. Багаті буржуа почали будувати в центрі міст великі житлові будинки. У них було багато кімнат різного призначення: вітальні, спальні, їдальні. Збільшилися розміри вікон, у кімнатах стало значно тепліше й світліше.

Американське місто в XIX ст.

Бідняки жили в нетрях, де не було каналізації, лютували голод і заразні хвороби. Найчастіше родини тулилися в одній кімнаті. Меблями для бідняків були скриня, дерев'яне ліжко з матрацом і стіл.

Нетрі Лондона в XIX ст.

Перегляньте документальні хроніки. Визначте основні риси, які були притаманні містам Європи наприкінці ХІХ – на поч. ХХ ст. Зверніть увагу на одяг.

МЕГАПОЛІСИ напередодні Першої світової війни.

Як виглядали найбільші міста світу.

[https://www.youtube.com/watch?](https://www.youtube.com/watch?v=1cnVhHM6GDY)

[v=1cnVhHM6GDY](https://www.youtube.com/watch?v=1cnVhHM6GDY)

ЛОНДОН

На зростання міського населення країн Західної Європи й США істотно впливала еміграція з менш розвинутих країн. Наприклад з 1851 року в Великій Британії більше городян, ніж сільських жителів. Села пустіють за рахунок великих індустріальних і торгових міст. В 1801 лише Лондон нараховує понад 100 000 жителів; в 1851 році таких міст уже десять, в 1881 - двадцять. Лондон приваблює сільських жителів з півдня Англії, ірландців, шотландців та іноземців, приймаючи щоденно по 300 нових жителів. З 900 000 жителів в 1801 населення Лондона доходить до 2 400 000 в 1851 і сягає 6 500 000 в 1901 році. Лондон поглинає спочатку сусідні райони на півночі і на сході, а потім, після 1860, райони в нижній течії Темзи. В ті часи Лондон - найбільше місто світу.

ЛОНДОН

Міста - ці «воронячі гнізда», де, як стверджував **Діккенс**, «жодна людська істота не може бути чистою або доброю, тверезою або задоволеною, де жодне дитя не може народитися, не будучи зараженим або споганеним, починаючи з першого свого подиху», дають притулок тим, що прийшли сюди з сіл. Приплив цих знедолених робить необхідним будівництво житла, що дуже вигідно для підприємців. У робітників завжди знайдуться копійки, щоб зняти халупу, де вони туляться по декілька чоловік, або в Іст-Енді, в нижній течії Темзи, або поряд з прекрасними багатими особняками у Вест-Енді.

Вуличний рух в Лондоні має свій час пік - вранці, оскільки, як свідчить Діккенс, «вози всіх розмірів і видів чіпляються один за одного і перетворюються на одну велику рухому масу, подібну до потоку».

ОДЯГ

- Чоловічий костюм у цілому набув однаковості, діловитості, практичності. Він став чіткіше ділитися за функціональним призначенням. Піджаки й жакети перетворилися на робочий одяг, фрак – на парадний, вихідний.
- Наприкінці ХІХ ст. в моду увійшли смокінги (Англія), які одягали, вирушаючи в чоловічий клуб, театр, ресторан.

Основним типом буденного чоловічого одягу стала піджачна трійка.

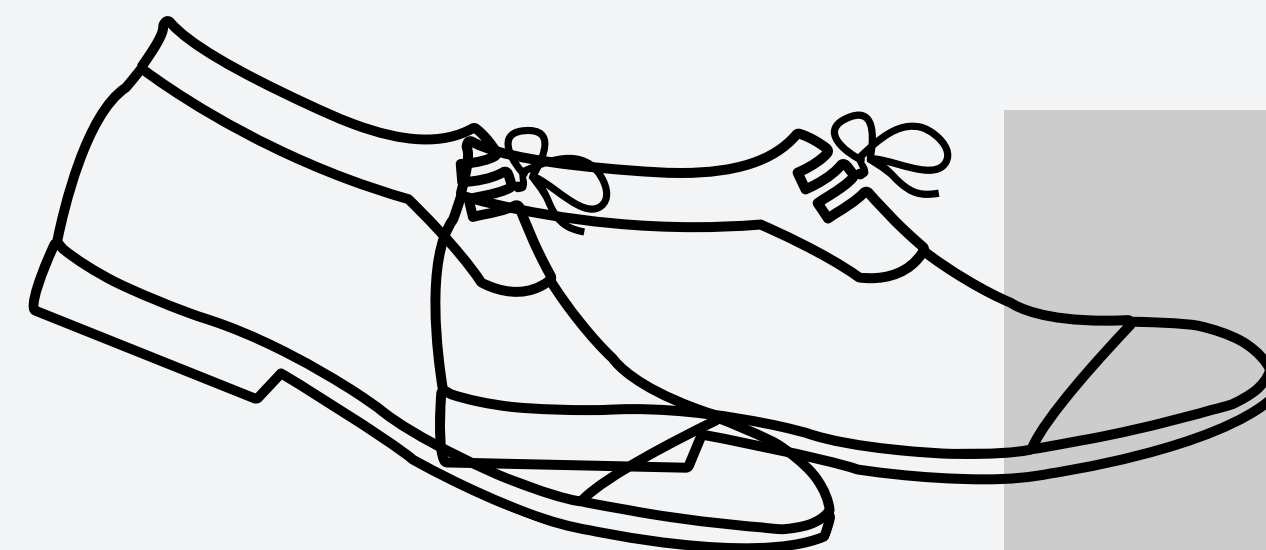
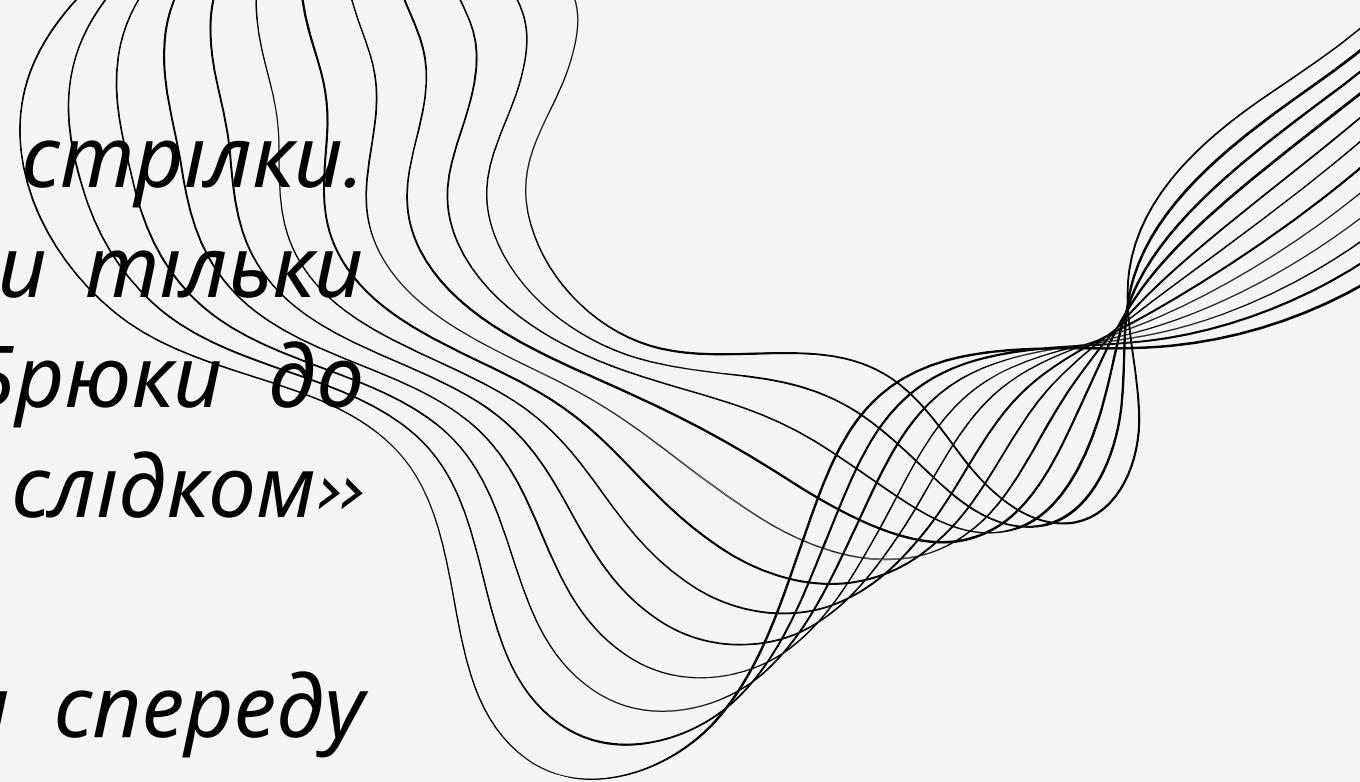
Подовжені двобортні та однобортні піджаки до неї шили з чорного, синього, темно-сірого крепу, бостону, шевйоту. Лацкани піджаків були досить широкими. Рукави робили такої довжини, щоби крохмальні манжети сорочки виглядали на кілька сантиметрів. Жилети до піджачної трійки могли бути також як однобортні, так і двобортні. Форма і колір жилета мали особливе значення при однобортному піджаку, оскільки його дозволялося носити зовсім не застібаючи.

Брюки шили неширокими та без заправованої стрілки. Залишався популярним також сюртук, який тепер шили тільки чорного кольору, двобортним та відрізним по талії. Брюки до сюртучного костюма шилися без манжет зі «скісним слідком» (спереду коротші ніж ззаду).

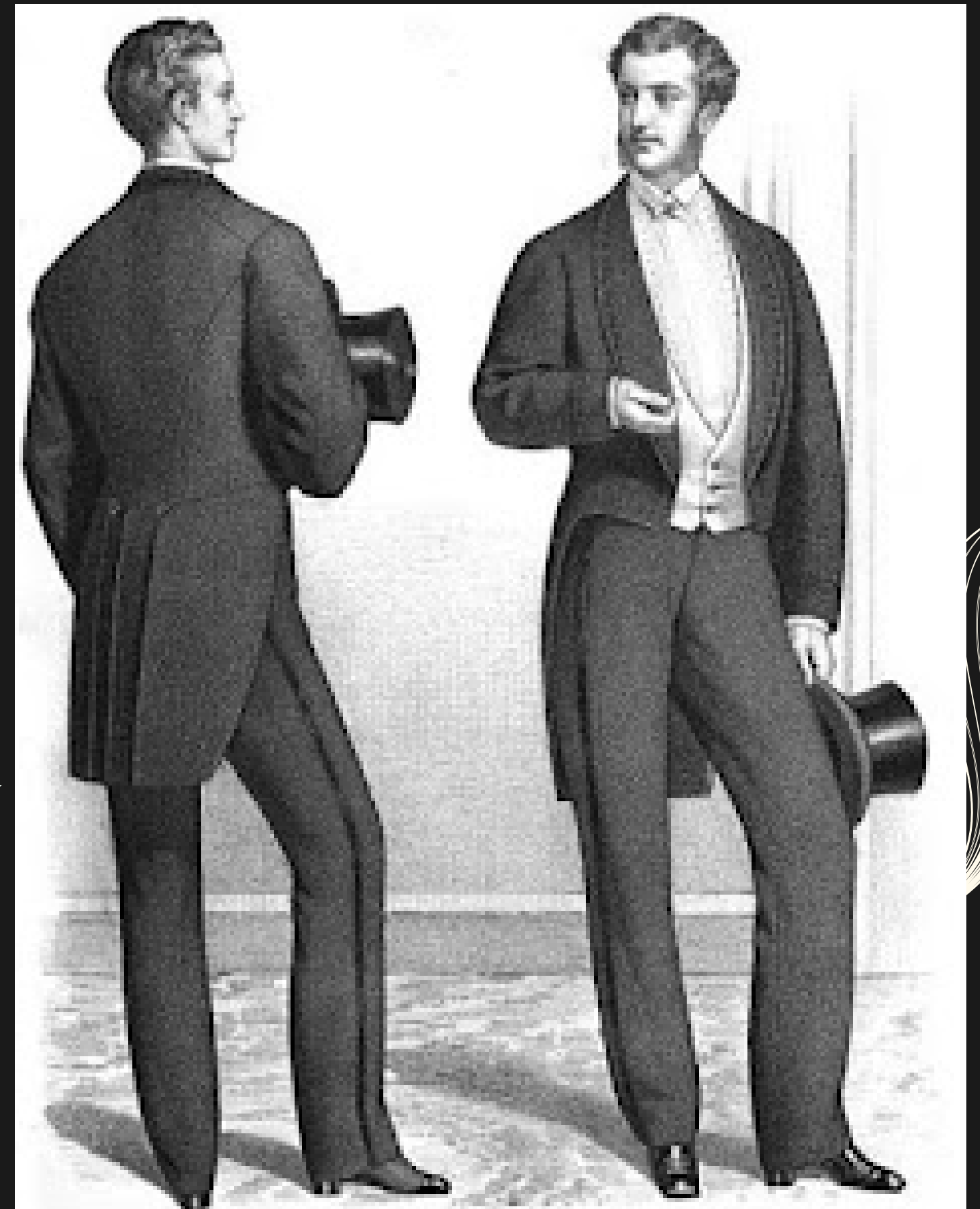
Сюртуки носили з краватками пластрон, що мали спереду короткі широкі кінці, зшиті або сколоті булавкою хрест-навхрест. Прийнятними були також краватки регата з пришитими один до одного довгими кінцями та застібкою ззаду.

З сюртуком носили чорні черевики на шнурівці або штиблети, на голову одягали циліндри, котелки – фетрові шляпи з круглим наголовком та короткими жорсткими вінцями, а також солом'яні канотье з короткою циліндричною тулією та прямими крисами.

Основним парадним одягом був фрачний костюм.

Із фраком дозволялося носити ордени. Фраки шили тільки чорного кольору з крепу або кастору з шовковими лацканами та фалдами довжиною до коліна. Фрачний жилет шився з білого шовкового піке в тонкий малюнок. Фрачні брюки спереду були коротшими, ніж ззаду. Вони декорувалися по боковому шву одинарним або подвійним лампасом із шовкової репсової тасьми. Під фрак надівали крохмальну сорочку з тонкого полотна. При фракі носили краватку-метелик. Фрачний костюм доповнювали циліндром, білими лайковими рукавичками, відкритими чорними лаковими туфлями з репсовим бантом.

Одяг жінки відрізнявся великою різноманітністю й був покликаний підкреслити багатство та процвітання її чоловіка. На початку XIX ст. жіноче плаття нагадувало туніку, пояс був під самими грудьми, внизу спідниці й на рукавах – безліч воланів. Жіноче вбрання доповнювалося дорогими прикрасами.

Наприкінці XIX ст., з появою нових транспортних засобів (автомобіль, трамвай), поширенням масового спорту жіночий одяг спростився. На зміни в одязі вплинуло прагнення до рівноправності жінок, їхня боротьба за право на освіту. З'явилися жінки-службовці, лікарі, вчителі. У побут увійшли спідниця з блузою, костюм, що складається зі спідниці й жакета, пальто.

Одним з важливих факторів змін костюма став також феміністичний рух, боротьба жінок за виборчі та професійні права, медичне забезпечення здоров'я жінки. На основі побажань медиків було запропоновано новий силует плаття реформ без корсета, з високою кокеткою, драпіруванням, що приховувало талію, яке стало визнаним у богемних жінок. Мода на активні заняття спортом – велосипедом, плаванням, тенісом – залучила до гардеробу жінки в'язані спортивні светри, а також жіночі брюки блумерси.

ЕМАНСИПАЦІЯ

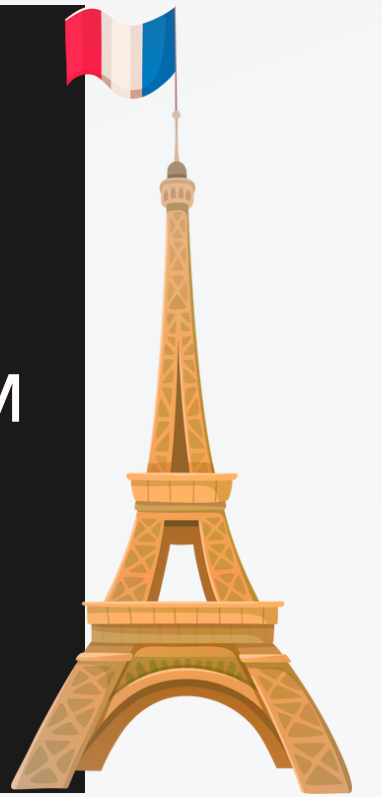
Емансипація — 1) емансипація (від лат. *emancipatio*) — звільнення від залежності, підлеглості, пригноблення, забобонів; 2) емансипація жінок — надання жінкам рівноправ'я в суспільному, трудовому та сімейному житті; прагнення до рівних прав чоловіків і жінок. Вважалося, що нерівність зобов'язана своїм походженням насильницькому підпорядкуванню чоловіками жінок. Боротьба жінок за емансипацію відбувалася в трьох напрямках — у сфері освіти, права та політичної діяльності.

Рух жінок за емансипацію розпочався із часів Французької революції кінця XVIII ст.

Боротьба за емансипацію жінок знову активізувалася в епоху Липневої революції 1830 р. у Франції. У цей час з'явився і сам термін «емансипація».

У другій половині XIX ст. боротьба за рівноправність жінок у Франції тривала, але реальних результатів досягнуто не було.

У Німеччині ще в 1792 р. Т. фон Гіппель видав книжку, в якій на користь державного блага вимагав звільнення жінки. Проте тривалий час у Німеччині не існувало політичного жіночого руху. Виборчі права належали жінкам лише на місцевих громадських виборах, але не скрізь і переважно неодруженим. Із 60-х років XIX ст. почали з'являтися численні товариства й спілки, найчастіше створені самими жінками; почали виникати спеціальні навчальні заклади для жінок, що помітно поліпшувало їхню освіту.

Рух за емансипацію жінок набув широкого розмаху й у Великій Британії.

Заміжні жінки здобули в 1882 р. право розпоряджатися своєю власністю, а в 1886 р. — право залишити собі дітей у разі розлучення. У цій країні з'явилася перша спілка для заохочення жіночої промислової праці, що привело до створення інших подібних товариств.

ФЕМІНІЗМ

Фемінізм (фр. *feminisme* від лат. *femina* — жінка) — у широкому сенсі прагнення до рівноправності жінок із чоловіками в усіх сферах життєдіяльності суспільства; у вузькому сенсі — жіночий рух, метою якого є усунення дискримінації жінок і зрівняння їхніх прав з чоловічими.

Феміністський рух виник наприкінці XVIII ст.

Уперше вимоги рівноправності жінки висунули під час Війни за незалежність у США (1775–1783 рр.). Першою американською феміністкою вважають А.Адамс (1744–1818 рр.). Вона ввійшла в історію фемінізму знаменитою фразою: «*Ми не станемо підкорятися законам, у прийнятті яких не брали участь, і владі, що не представляє наших інтересів*» (1776 р.).

У Франції в 1789 р. (у рік початку революції) став виходити перший журнал, присвячений боротьбі жінок за рівність, виникли жіночі революційні клуби, члени яких брали участь у політичній боротьбі. Однак французька Конституція 1791 р. відмовила жінкам у виборчому праві. Того ж року Національним зборам була представлена «Декларація прав жінки й громадянки», підготовлена О. де Гуж за зразком «Декларації прав людини і громадянина» 1789 р. У цьому документі містилася вимога визнання повної соціальної й політичної рівноправності жінок. Тоді ж створено першу жіночу політичну організацію «Товариство жінок — революційних республіканок». Однак у 1793 р. її діяльність заборонив Конвент, а згодом, у період розгулу якобінської диктатури, й саму О. де Гуж страчено на гільйотині.

Страта Олімпії де Гуж
(гравюра XIX ст.)

Перед стратою О. де Гуж сказала: «Якщо жінка гідна зійти на ешафот, то вона гідна ввійти до парламенту».

У 1795 р. жінкам Франції заборонили з'являтися в громадських місцях і на політичних зборах, а в 1804 р. імператор Наполеон Бонапарт у своїх указах закріпив підлегле становище жінок щодо чоловіків. Одним з перших феміністських документів є твір англійки **М.Волстонкрафт** «Захист прав жінок» (1792 р.), у якому доводилася необхідність надання жінкам можливості здобувати освіту.

Жінки вимагали:

- у сфері освіти жінки домагалися рівного доступу до навчальних закладів, рівного з чоловіками права на освоєння різних спеціальностей;
- у сфері права — домагалися можливості розпоряджатися своєю власністю;
- у політиці — висували вимогу щодо права голосу.

Жіночий соціально-політичний союз.
Фото з газети «Нью-Йорк Таймс»
(1903 р.)

Жіночий рух за рівні права розвивався у Франції, Австро-Угорщині, США, але найбільш послідовним і масштабним він був у Великій Британії, де ним керувала вдова адвоката з Манчестера Е. Панкхорст.

Суфражизм (від англ. *suffrage* — право голосу) — жіночий рух за надання жінкам рівного із чоловіками виборчого права.

СУФРАЖИЗМ

У 1848 р. у штаті Нью-Йорк дві відомі американські реформістки Л. Мотт й Е.-К. Стентон провели перший публічний мітинг, вимагаючи право голосу для жінок. Учасники цього руху одержали назву «суфражистки». Цього ж року Е.-К. Стентон створила «Конвенцію з боротьби за права жінок».

XIV поправка до Конституції США (1866 р.) визначила американське громадянство й включила до числа громадян колишніх рабів. Прихильники рівноправності статей стверджували, що ця поправка також стосується жінок. Ця ідея, однак, була негативно сприйнята консервативною більшістю. Тому в останній третині XIX ст. були створені дві незалежні суфражистські організації: **Американська жіноча суфражистська асоціація (1869 р.)** та **Національна американська жіноча суфражистська асоціація (1890 р.)**.

У грудні 1869 р. жінки штату Вайомінг одержали право не тільки брати участь у виборах, а й бути присутніми в суді як присяжні засідателі. Згодом схожі закони ухвалили й інші штати: Колорадо (1893 р.), Айдахо та Юта (1896 р.), однак минуло ще півстоліття боротьби, поки 4 червня 1919 р. Конгрес прийняв XIX поправку до Конституції США, що гарантувала американським жінкам виборчі права. 18 серпня 1920 р. була завершена ратифікація цієї поправки, коли 36 із 48 існуючих на той час штатів схвалили її, і XIX поправка набула чинності закону.

Суфражистки проводили галасливі акції й вирізнялися шокуючою поведінкою (носили чоловічий одяг, курили сигари), що викликало в багатьох неприязнь до них. Вони організовували мітинги й демонстрації протесту, приковували себе до огорож палаців, били скло в державних установах. Їх заарештовували й кидали до в'язниць.

8 БЕРЕЗНЯ 1857

Свято пов'язане із "маршем порожніх каструль", який відбувся 8 березня 1857 року в Нью-Йорку. Тоді жінки, які працювали на текстильних фабриках, протестували проти поганих умов праці та низьких зарплат. Під час маршу вони били в ці самі каструлі, вимагаючи надати їм 10-годинний робочий день замість 16-годинного, рівну з чоловіками заробітну плату і виборче право.

Ця ж версія говорить і про відому німецьку комуністку – Клару Цеткін. Саме її часто називають жінкою, яка заснувала свято 8 березня. У 1910 році на форумі жінок в Копенгагені Цеткін закликала світ заснувати Міжнародний жіночий день 8 березня. Вона мала на увазі, що в цей день жінки будуть влаштовувати мітинги і демонстрації, і тим самим звертати увагу громадськості на свої проблеми.

